

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кафедра глобальної економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

**Декан факультету тваринництва та
водних біоресурсів**

В. М. Кондратюк

«_____» _____ 20__ р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри глобальної економіки

Протокол № __ від “ __ ” _____ 2020 р.

Завідувач кафедри

_____ Н.М. Вдовенко

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка рибогосподарських підприємств
(назва навчальної дисципліни)

напрям підготовки: 6.090201 Водні біоресурси та аквакультура
спеціальність: 6.090201 «Водні біоресурси»

факультет: тваринництва та водних біоресурсів

Розробники: д.е.н., проф., Н.М. Вдовенко, асистент Павленко М.М.

Київ – 2020 р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЕКОНОМІКА РИБОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ”

Галузь знань

0901 “Сільське господарство і
лісництво”

Напрям

“Водні біоресурси та аквакультура”

Освітньо-кваліфікаційний рівень

бакалавр

Нормативна / вибіркова

нормативна

Семестр

8

Кількість кредитів ECTS

8

Модулів (розділів, блоків змістових
модулів)

4

Загальна кількість годин

227

Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:

Лекції 45

Практичні заняття 30

Лабораторні заняття 120

Самостійна робота 61

Консультація 4

Форми підсумкового контрольного
заходу, іспит 28

Разом 288 годин

Анотація робочої навчальної програми з дисципліни **«Економіка рибогосподарських підприємств»**

Рибне господарство в системі агропромислового комплексу та його народногосподарське значення. Водно-ресурсний потенціал його структура, місце і значення. Виробничі і економічні зв'язки в АПК. Водні, земельні фонди та їх використання. Трудові ресурси і продуктивність праці в рибних підприємствах. Матеріальні ресурси. Виробничі фонди і капітальні вкладення. Витрати, доходи виробництва, собівартість, якість продукції. Фінансові результати рибних підприємств. Ціни на продукцію. Економічна ефективність виробництва. Методика визначення показників. Інтенсифікація в рибному господарстві. Розширене відтворення і нагромадження в рибному господарстві. Ринок і його види. Розміщення, спеціалізація, концентрація рибогосподарського виробництва. Шляхи підвищення економічної ефективності в рибному господарстві.

Об'єктом дослідження обрано систему обліку підприємств рибного господарства України. Досліджуються тенденції розвитку та проблеми обліку в рибницьких господарствах. Особливу увагу приділено методологічним аспектам і методам обліку в рибництві. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Облікова політика. Первинні документи. Облікові регистри. План рахунків. Порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку у поєднанні з галузевими особливостями. Класи рахунків. Облік біологічних активів. Облік витрат та калькулювання собівартості продукції аквакультури. Класифікація витрат на виробництво. Облік основних засобів. Облік оренди. Амортизаційні відрахування. Запаси. Облік оборотних активів. Облік грошових коштів. Облік грошових коштів, розрахунків, довгострокових зобов'язань. Облік праці та її оплати в рибництві. Облік доходів та фінансових результатів в рибницьких господарствах. Позабалансові рахунки. Елементи балансу підприємства (активи, власний капітал, зобов'язання). Основні форми фінансової звітності (Баланс підприємства, Звіт про фінансові результати).

Мета та завдання вивчення навчальної дисципліни

В умовах переходу до ринкових відносин важливими є економічні проблеми, розв'язання яких сприяє підвищенню ефективності рибогосподарського виробництва. Навчальна дисципліна «Економіка рибогосподарських підприємств» вивчає дію економічних законів, формування системи виробничих відносин в рибній галузі на основі розвитку різних форм власності і видів господарювання. Знання її особливо необхідні в умовах перебудови відносин, що передбачають відновлення господаря, зацікавленого у збільшенні виробництва рибної продукції і підвищення її конкурентоспроможності та якості.

Основна мета навчальної дисципліни «Економіка рибогосподарських підприємств» – розширити знання студентів щодо дії ринкового механізму в аграрній сфері економіки, навчити їх творчо підходити до розв'язання різноманітних завдань (насамперед на рівні рибних підприємств), прищепити вміння оволодівати новими спеціальними знаннями, сприяти формуванню економічного мислення, адаптованого до вимог ринкової економіки.

«Економіка рибогосподарських підприємств» є важливою складовою комплексу навчальних дисциплін, що формують відповідний рівень професійної майстерності у студентів даної спеціальності, оскільки в умовах ринкових відносин компетенція спеціаліста визначається його економічним мисленням і підприємливістю у розв'язанні практичних завдань виробничої діяльності. В рибному господарстві нині існує ряд економічних і соціальних проблем, вирішення яких має суттєве значення для забезпечення прибуткової діяльності нових організаційно-правових структур, створюваних на базі реформованих колективних сільськогосподарських підприємств.

Задачі вивчення дисципліни «Економіка рибогосподарських підприємств» полягають у тому, щоб підготувати фахівця для виробництва, товарної переробки, реалізації продукції рибопродуктового підкомплексу. Також вказана дисципліна забезпечує: розгляд бухгалтерського обліку як науки, основного джерела достовірної інформації, необхідної для успішного управління рибницьким господарством і ділового співробітництва за його межами; формування уяви про роль і значення бухгалтерського обліку в умовах переходу до ринку; використання можливостей навчального процесу для осмислення студентами економічної суті господарських

операцій і процесів, формування елементарних навичок пошуку, оцінки та практичного використання облікової інформації у повсякденній роботі майбутнього фахівця, застосування методів активізації навчання та сучасних комп’ютерних програм; ознайомлення з порядком ведення записів в первинних документах, системою рахунків бухгалтерського обліку, технологією обробки облікової інформації, обліковими реєстрами і формами бухгалтерського обліку.

У процесі вивчення «Економіки рибогосподарських підприємств» студенти повинні засвоїти основні економічні категорії і поняття, знати критерії і показники, що їх виражають, оволодіти методиками визначення різних показників, що характеризують забезпеченість підприємства виробничими ресурсами та ефективність їх використання; оволодіти методиками визначення показників економічної ефективності виробництва різних видів рибогосподарської продукції; вміти аналізувати одержані результати і на їх основі сформулювати правильні економічні висновки, дати узагальнення і пропозиції щодо підвищення ефективності виробництва.

Знання: економічні закономірності процесів виробництва, переробки і реалізації рибної продукції. У процесі вивчення основних тем курсу студент повинен *засвоїти* ключові поняття теорії бухгалтерського обліку; *володіти* методами і принципами обліку; *навчитися* самостійно складати типові первинні документи з обліку, правильно оформляти групувані документи, а також реєстри аналітичного обліку витрат на виробництво в аквакультурі; *засвоїти* порядок здійснення бухгалтерських записів за типовими господарськими операціями та калькулювання собівартості продукції аквакультури; *навчитися* використовувати результати комп’ютерної обробки облікової інформації в управлінні рибницьким господарством.

Вміння: концептуально і організаційно охоплювати важливі аспекти економіки рибних підприємств, визначати й оцінювати функціонування авансованого і власного капіталу, ринкову позицію підприємства, собівартість продукції, попит і пропозицію на рибну продукцію (вплив зміни цих факторів), ринкове ціноутворення і проблеми цінової конкурентоспроможності рибної продукції, формувати витрати у ринковій економіці, знаходити напрями підвищення якості продукції рибництва і визначення рівня впливу її на прибутковість виробництва, кваліфіковано вирішувати питання вимірювання та аналізу ефективності рибогосподарського виробництва відповідно до нових стандартів бухгалтерського обліку в Україні.

Программа навчальної дисципліни

Назва теми									
Модуль № 1									
«Теоретичні основи економіки рибогосподарських підприємств»									
1. Предмет, метод і завдання навчальної дисципліни «Економіка рибогосподарських підприємств». Структура і водний фонд рибогосподарської галузі України									
2. Трудові і матеріальні ресурси рибного господарства									
3. Основні, оборотні фонди і фонди обігу в рибному господарстві. Капітальні вкладення									
Модуль № 2									
«Ефективність рибогосподарського виробництва»									
4. Витрати, прибуток, ціноутворення і ціни на продукцію рибного господарства									
5. Економічна ефективність та інтенсифікація рибогосподарського виробництва									
6. Товарно-грошові відносини в рибному господарстві України									
7. Економіка вилову, виробництва, переробки та реалізації продукції аквакультури. Економіка виробництва продукції марикультури									
8. Економіка промислового рибальства									

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	усього	у тому числі				усього	у тому числі		
		л	лаб	інд	п		л	п	інд
1	2	3	4	5		6	7	8	9
Модуль № 1 «Теоретичні основи економіки рибогосподарських підприємств»									
Предмет, метод і завдання навчальної дисципліни	3	2		1	2	2	-	-	-
Структура і водний фонд рибогосподарської галузі України	9	2	2	4	1	5,5	1	1	2,5
Трудові і матеріальні	29	2	19	6	2	2	1	1	-

ресурси рибного господарства									
Основні, оборотні фонди і фонди обігу в рибному господарстві. Капітальні вкладення	31	2	22	6	1	7,5	2	2	3,5
Разом за змістовим модулем 1	72	8	43	16	5	17	6	4	6

Модуль № 2 «Ефективність рибогосподарського виробництва»

Витрати, прибуток, ціноутворення і ціни на продукцію рибного господарства	24	6	14	-	4	5,5	2	2	3,5
Економічна ефективність та інтенсифікація рибогосподарського виробництва	16	2	4	6	4	2	2	-	-
Ринкові відносини в рибному господарстві України	9	2	2	4	1	4	2	-	2
Економіка вилову, виробництва, переробки та реалізації продукції аквакультури	23	2	20	-	1	8,5	2	4	2,5
Разом за змістовим модулем 2	72	12	40	10	10	20	8	6	8

Тематика лекційних занять, їх зміст, назва, обсяг у годинах

№ з/п	Назва і зміст теми лекції	Обсяг у годи- нах
1	2	3
1	<u>Модуль № 1</u> <u>«Теоретичні основи економіки рибогосподарських підприємств»</u> Вступ. Предмет, метод і завдання дисципліни. СТРУКТУРА І ВОДНИЙ ФОНД РИБОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ 1.1. Рибогосподарська галузь: структура, господарський механізм і зв'язки. Рибогосподарська галузь в системі агропромислового комплексу та її народногосподарське значення. Зв'язок рибогосподарської галузі з іншими галузями народного	4

	господарства. Особливості рибогосподарської галузі, що відрізняють її від інших галузей народного господарства та об'єктивна необхідність їх урахування в процесі рибогосподарського виробництва. <u>1.2. Водний фонд України: економічна оцінка та використання.</u> Поняття про водно-ресурсний потенціал рибогосподарської галузі і його складові. Склад і структура водно-ресурсного потенціалу рибогосподарської галузі. Водний фонд України. Водні ресурси і водозабезпеченість України. <u>1.3. Економічна ефективність використання водно-ресурсного потенціалу і шляхи її підвищення.</u> Суть економічної ефективності використання водно-ресурсного потенціалу рибогосподарської галузі. Показники економічної ефективності використання водних ресурсів. Основні напрями підвищення економічної ефективності використання водно-ресурсного потенціалу.	
2	ТРУДОВІ І МАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА <u>2.1. Трудові ресурси рибного господарства та їх використання.</u> Поняття і склад трудових ресурсів. Динаміка, структура трудових ресурсів. Постійні, тимчасові, сезонні працівники. Економічний зміст показників використання трудових ресурсів. Забезпеченість трудовими ресурсами. Підготовка кадрів і підвищення їх кваліфікації. <u>2.2. Методика визначення і шляхи підвищення продуктивності праці у рибному господарстві.</u> Особливості та умови праці в рибному господарстві. Поняття продуктивності праці. Показники продуктивності праці в рибному господарстві і методика їх визначення. Динаміка і рівень продуктивності праці. Значення підвищення продуктивності праці у розв'язанні економічних і соціальних проблем. Основні фактори підвищення продуктивності праці. Раціональне використання трудових ресурсів, досягнень науково-технічного прогресу і передового досвіду. Стимулювання матеріальної зацікавленості в результатах праці. Поліпшення умов праці, побуту та підвищення кваліфікації працівників. Підвищення кваліфікації кадрів і зміцнення дисципліни праці. Вдосконалення форм організації праці і виробництва. Роль ринкового механізму в підвищенні продуктивності праці в рибній галузі. <u>2.3. Сутність заробітної плати в умовах ринкової економіки.</u> Структура заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата. Форми і системи заробітної плати. Напрями вдосконалення системи оплати праці. <u>2.4. Матеріально-технічна база рибного господарства.</u> Поняття матеріально-технічної бази рибного господарства. Особливості матеріально-технічної бази і стан її розвитку. Транспортні засоби та їх економічне значення в рибництві. Необхідність встановлення раціонального співвідношення між	4

	окремими видами транспорту. Характеристика вантажів і видів перевезень. Показники економічної ефективності використання транспортних засобів і методика їх визначення. Питання заміни старої техніки на нову і економічні підходи до її розв'язання. Лізинг техніки, його суть, умови здійснення і значення для зміцнення матеріально-технічної бази рибогосподарських підприємств. Виробничі будівлі і споруди в рибогосподарських підприємствах, їх значення, загальна характеристика. Показники економічної ефективності використання виробничих приміщень і споруд та шляхи її підвищення. Племінні риби (породи, лінії, типи), плідники (статевозрілі самки і самці) та ремонтні (різновікові групи) стада риб, товарна риба (дворічки, трилітики тощо) і нерибні об'єкти культивування (мідії, раки, водорості тощо) як матеріальні ресурси рибного господарства. Їх значення, загальна характеристика і методика визначення показників ефективності використання. Економічні аспекти придбання, утримання та реалізації племінних, репродуктивних, товарних рибних і нерибних матеріальних ресурсів. <u>2.5. Енергетичні ресурси рибного господарства.</u> Поняття, розміри і структура енергетичних ресурсів. Енергоозброєність праці і енергозабезпеченість рибогосподарського виробництва. Електрифікація рибного господарства. Впровадження енергозберігаючих технологій. <u>2.6. Механізація і автоматизація рибогосподарського виробництва.</u> Комплексна механізація і автоматизація рибогосподарського виробництва. Системи машин у рибному господарстві, їх зональні особливості та поліпшення використання.	
3	ОСНОВНІ, ОБОРОТНІ ФОНДИ І ФОНДИ ОБІГУ В РИБНОМУ ГОСПОДАРСТВІ. КАПІТАЛЬНІ ВКЛАДЕННЯ <u>3.1. Економічна суть фондів рибогосподарських підприємств.</u> Поняття виробничих фондів. Класифікація фондів рибогосподарських підприємств, їх склад і структура. <u>3.2. Основні фонди рибного господарства.</u> Склад і структура основних виробничих фондів. Невиробничі основні фонди рибогосподарських підприємств. Основні характеристики основних фондів. Основні засоби виробництва, їх фізичний і моральний знос. Визначення ступеня морального зносу першого і другого роду. Оцінка основних засобів за первісною, відновною, переоціненою, амортизованою, ліквідаційною, залишковою (балансовою), справедливою вартістю. Поняття амортизації і необхідність її нарахування. Методи нарахування амортизації. Прискорена амортизація. Норма амортизації. Особливості нарахування амортизації по групах основних засобів, виділених відповідно до вимог Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”. Показники економічної ефективності використання основних фондів і методика їх визначення. <u>3.3. Оборотні фонди, фонди обігу рибного господарства та</u>	4

	<u>ефективність їх використання.</u> Економічна суть оборотних фондів і фондів обігу, їх склад і структура. Критерії віднесення засобів виробництва до оборотних фондів. Оборотні фонди і фонди обігу рибогосподарських підприємств. Склад, структура і джерела їх формування. Оборотні засоби рибогосподарських підприємств. Економічні підходи до нормування окремих складових оборотних засобів. Показники і шляхи прискорення оборотності оборотних засобів. Стадії кругообороту фондів. Методика визначення середньозваженої тривалості циклу кругообороту оборотних фондів на виробничій стадії та можливі напрями її скорочення. <u>3.4. Капітальні вкладення.</u> Поняття, призначення капітальних вкладень та їх роль у рибному господарстві. Класифікація капітальних вкладень за функціонально-цільовим призначенням і напрямами відтворення. Технологічна і галузева структура капітальних вкладень. Джерела формування капітальних вкладень в рибогосподарських підприємствах. Планування капітальних вкладень, джерел їх фінансування. Розміри і динаміка капітальних вкладень в рибогосподарських підприємствах України. Розрахунок загальної (абсолютної) і порівняльної економічної ефективності капітальних вкладень. Капіталовкладення як один з головних напрямів інвестицій. Срок окупності капітальних вкладень. Ефективність капітальних вкладень у природоохоронні заходи. Шляхи підвищення економічної ефективності капітальних вкладень.	
4	<u>Модуль № 2</u> <u>“Ефективність рибогосподарського виробництва”</u> <u>ВИТРАТИ, ПРИБУТОК, ЦІНОУТВОРЕННЯ І ЦІНИ</u> <u>НА ПРОДУКЦІЮ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА</u> <u>4.1. Поняття витрат виробництва і собівартості продукції.</u> Витрати виробництва, суспільства і підприємства. Класифікація витрат. Структура вартості продукції. Види собівартості. <u>4.2. Основи методики обчислення собівартості продукції рибного господарства.</u> Поняття рівня і структури собівартості рибної продукції. Об'єкти, методи і особливості визначення собівартості рибної продукції. Групування витрат за елементами і статтями. Розподіл витрат і віднесення їх на окремі види продукції. Механізм розподілу загальновиробничих витрат. Фактори, що впливають на рівень собівартості продукції. Шляхи зниження собівартості продукції. <u>4.3. Суть, види і розподіл прибутку рибницького господарства.</u> Поняття прибутку. Види прибутку. Розподіл прибутку рибницького господарства. Співвідношення “витрати-обсяг-прибуток”. <u>4.4. Суть, види цін і їх роль у рибному господарстві.</u> Економічний зміст і функції ціни. Посилення функції ціни як економічного регулятора розширеного відтворення в умовах переходу до ринкових відносин. Види цін. Структура ціни на рибогосподарську продукцію. Ціновий механізм у системі	4

	економічних взаємовідносин рибного господарства з іншими сферами АПК. Види цін на продукцію галузі. Трансфертні ціни. Роль закупівельних і договірних цін у стимулюванні виробництва рибної продукції та підвищенні її ефективності. <u>4.5. Методи ціноутворення на продукцію рибного господарства.</u> Особливості ціноутворення на рибогосподарську продукцію в ринкових умовах. Основні методи ціноутворення. Етапи формування ціни. Ціна як інтегрований показник якості продукції. Світовий досвід ціноутворення на рибогосподарську продукцію.	
5	5. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ІНТЕНСИФІКАЦІЯ РИБОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА <u>5.1. Суть економічної ефективності рибогосподарської галузі.</u> Поняття ефекту і ефективності виробництва. Види ефективності. Оцінка економічних результатів рибогосподарських підприємств. Шляхи підвищення економічної ефективності рибогосподарського виробництва. <u>5.2. Показники економічної ефективності рибогосподарського виробництва.</u> Система показників економічної ефективності рибогосподарського виробництва. Натуральні і вартісні показники. Методика визначення показників економічної ефективності рибогосподарського виробництва. Валова і товарна продукція, чиста продукція і чистий дохід, прибуток як показники ефекту. Суть рентабельності виробництва в умовах ринкових відносин. Рівень рентабельності і норма прибутку. Методика визначення показників рентабельності виробництва. Сукупний рівень рентабельності рибогосподарських підприємств і фактори, що зумовлюють його підвищення. Норма беззбитковості рибогосподарського виробництва та методика її обчислення. <u>5.3. Поняття інтенсифікації рибогосподарського виробництва.</u> Суть, мета і особливості інтенсифікації рибогосподарського виробництва. Об'єктивна необхідність інтенсифікації рибогосподарського виробництва. Економічна характеристика інтенсивного, екстенсивного, зрівноваженого, інтенсивно-екстенсивного і екстенсивно-інтенсивного типів розвитку та їх можливих модифікацій. <u>5.4. Показники інтенсифікації рибогосподарського виробництва.</u> Система показників рівня інтенсивності, результату і економічної ефективності інтенсифікації рибного господарства. Натуральні і вартісні показники інтенсифікації рибогосподарського виробництва. Економічна ефективність інтенсифікації рибництва.	2
6	РИНКОВІ ВІДНОСИНИ В РИБНОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ <u>6.1. Товарно-грошові відносини в рибному господарстві.</u> Суть, функції та умови формування ринкових відносин. Ринок як система товарно-грошових відносин між продавцями і покупцями в процесі купівлі-продажу. Види ринку. Функції ринку. Розвиток товарно-грошових відносин у рибному	4

господарстві, їх зміст і особливості. Ринковий механізм як система господарських відносин. Регулювання попиту і пропозиції. Формування ринку рибогосподарської продукції. Створення механізму конкуренції. Кон'юнктура ринку.

6.2. Валова і товарна продукція. Тенденції динаміки валової і товарної продукції в рибному господарстві. Валова продукція та її складові. Товарність рибної продукції і шляхи її підвищення. Якість товарної продукції та її показники. Напрями забезпечення конкурентоспроможності товарів за якістю. Товаровиробники рибогосподарської продукції і вимоги до них. Оптовий і роздрібний товарооборот. Договірні відносини між виробниками і заготівельними організаціями.

6.3. Економічні основи ринкових відносин в рибогосподарській галузі.

6.3.1. Розширене відтворення і нагромадження в рибному господарстві.

Поняття простого і розширеного відтворення. Суть і особливості розширеного відтворення у рибному господарстві. Показники розширеного відтворення і методика їх визначення. Збільшення виробництва валового продукту, відтворення виробничих фондів і робочої сили. Необхідність розширеного відтворення в ринкових умовах.

Суть і умови нагромадження в рибогосподарських підприємствах. Фонди нагромадження і споживання, їх склад і співвідношення в умовах господарської самостійності підприємств. Джерела нагромадження. Норма нагромадження і норма розширеного відтворення фондів, методика їх розрахунку.

6.3.2. Розміщення, спеціалізація, концентрація та інтеграція в рибному господарстві. Наукові основи і принципи розміщення та спеціалізації рибогосподарського виробництва. Розміщення рибного господарства України по економічних районах і зонах. Особливості спеціалізації в рибному господарстві. Рівень і економічна ефективність спеціалізації рибогосподарського виробництва.

Суть, форми, показники і особливості концентрації рибогосподарського виробництва. Економічні умови формування і розвитку малих підприємницьких структур. Критерії визначення малих і середніх підприємств. Державна політика розвитку малого підприємництва в Україні. Економічна і соціальна ефективність концентрації рибогосподарського виробництва та методика її визначення.

Основні напрями інтеграції, їх економічне обґрунтування. Розвиток агропромислової інтеграції в умовах ринкових відносин.

6.4. Реструктуризація й санація рибогосподарських підприємств.

Загальна характеристика процесу реструктуризації підприємств. Конверсія, розукрупнення й диверсифікація виробництва як форми реструктуризації суб'єктів господарювання. Санация (фінансово-економічне оздоровлення) суб'єктів

	господарювання в Україні. <u>6.5. Банкрутство й ліквідація рибогосподарських підприємств.</u> Банкрутство підприємства як економічне явище. Чинники, що сприяють банкрутству. Методичні основи визначення ймовірності банкрутства підприємства. Процес ліквідації (припинення діяльності) збанкрутілого суб'єкта господарювання. Управління майном боржника та оцінка можливих наслідків ліквідації збанкрутілих підприємств (організацій).	
7	ЕКОНОМІКА ВИЛОВУ, ВИРОБНИЦТВА, ПЕРЕРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ АКВАКУЛЬТУРИ ТА МАРИКУЛЬТУРИ <u>7.1. Економіка виробництва і використання кормів.</u> Кормова база та її значення в розвитку рибництва. Якість кормів та її вплив на ефективність рибництва. Економічне значення повноцінної годівлі риб. Джерела кормових ресурсів та їх економічна характеристика. Штучні корми і годівля риб. Економічна оцінка кормів і раціонів. Вимоги до кормової бази. Вплив кормової бази на галузеву структуру рибництва. Шляхи збільшення виробництва і зниження собівартості кормів. <u>7.2. Економіка виробництва ставової риби.</u> Розвиток і розміщення виробництва ставової риби. Економічна ефективність вирощування ставової риби. Продуктивність праці у рибництві. Підвищення племінних і продуктивних якостей риб. Структура собівартості продукції ставового рибництва. Поглиблена спеціалізація у ставовому рибництві. Ціни реалізації продукції рибництва та їх диференціація. Прибуток і рентабельність виробництва продукції аквакультури. Шляхи підвищення економічної ефективності ставового рибництва. <u>7.3. Економіка виробництва риби в ріках, озерах і водосховищах.</u> Економічна ефективність виробництва риби в ріках, озерах і водосховищах. Продуктивність праці. Структура собівартості виробництва продукції. Ціни реалізації продукції та їх диференціація. Рентабельність виробництва риби в ріках, озерах і водосховищах. Завдання щодо збільшення виробництва продукції річкового рибництва. Вплив елементів комплексної інтенсифікації рибництва на формування природної кормової бази. Розвиток ринку продукції річкового рибництва. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва риби в ріках, озерах і водосховищах. <u>7.4. Економіка виробництва риби в басейнах, садках і лотках.</u> Економічна ефективність виробництва риби в лотоках, садках і басейнах. Продуктивність праці та структура собівартості індустриального виробництва продукції аквакультури. Ціни реалізації садкової, лоткової і басейнової продукції та їх диференціація. Рентабельність виробництва риби в лотках, басейнах, садках та рециркуляційних системах. Впровадження	6

	досягнень науки і передового досвіду. Розвиток ринку продукції індустріальної аквакультури. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва риби в лотоках, садках і басейнах.	

Тематика практичних занять, їх зміст, назва, обсяг у годинах

№ з/п	Назва і зміст теми заняття	Обсяг у годинах
1	2	3
1,2.	<u>Модуль № 1</u> <u>“Теоретичні основи економіки</u> <u>рибогосподарських підприємств”</u> Предмет, метод і завдання навчальної дисципліни “Економіка рибогосподарських підприємств”. Структура і водний фонд рибогосподарської галузі України. Визначити структуру водного господарства. Розрахувати водозабезпеченість господарства. Визначити показники економічної ефективності використання водно-ресурсного потенціалу.	4
3,4.	Трудові ресурси і продуктивність праці в рибному господарстві. Визначити трудозабезпеченість господарства. Обчислити показники наявності використання трудових ресурсів господарства. Обчислити показники продуктивності праці. Матеріальні ресурси рибогосподарського виробництва. Визначити структуру енергетичних ресурсів господарства, енергозабезпеченість та енергоозброєність праці господарства. Обчислити показники економічної ефективності використання автопарку та машинно-тракторного парку.	4
5,6.	Основні, оборотні фонди і фонди обігу в рибному господарстві. Капітальні вкладення. Розрахувати структуру основних виробничих фондів. Визначити показники забезпеченості господарства ОВФ та ефективності їх використання. Розрахувати структуру оборотних засобів підприємства. Визначити співвідношення основних і оборотних фондів господарства. Визначити економічну ефективність оборотних фондів.	4
7,8, 9.	<u>Модуль № 2</u> <u>“Ефективність рибогосподарського виробництва”</u> Витрати, прибуток, ціноутворення і ціни на продукцію рибного господарства. Визначити структуру елементів та статей затрат рослинництва і тваринництва. Визначити собівартість одиниці основних видів продукції тваринництва.	6
10.	Економічна ефективність та інтенсифікація	2

	рибогосподарського виробництва. Суть економічної ефективності рибосподарського виробництва. Визначити показники економічної ефективності діяльності підприємства. Оцінити основні фактори, що впливають на кінцевий результат виробництва - рентабельність. Порівняти в динаміці за 3 роки показники економічної ефективності виробництва основних видів продукції господарства. Шляхи підвищення економічної ефективності рибогосподарського виробництва. Інтенсифікація рибного господарства. Сутність інтенсифікації рибогосподарського виробництва. Показники інтенсифікації рибогосподарського виробництва. Основні напрями інтенсифікації та шляхи підвищення її ефективності.	
11.	Ринкові відносини в АПК. Товарно-грошові відносини в рибному господарстві. Розвиток суспільного поділу праці і товарно-грошових відносин у рибному господарстві. Зміст товарно-грошових відносин, їх особливості в рибному господарстві, ринок як важливий елемент товарно-грошових відносин. Валова і товарна продукція. Тенденції динаміки валової і товарної продукції в рибному господарстві, товарність рибного господарства, методичні основи її визначення і шляхи підвищення. Розширене відтворення і нагромадження в рибному господарстві. Суть і особливості розширеного відтворення в сільськогосподарському виробництві. Показники розширеного відтворення. Розширене відтворення і розподіл валового продукту. Нагромадження в рибному господарстві та його джерела. Розміщення, спеціалізація, концентрація та інтеграційні процеси в рибогосподарському виробництві Розміщення сільського господарства як форма суспільного поділу праці. Показники розміщення виробництва. Особливості і фактори розміщення рибного господарства. Основні принципи розміщення рибного господарства. Раціональне розміщення рибного господарства, його суть і завдання. Реструктуризація, санація, банкрутство й ліквідація рибогосподарських підприємств.	2
12, 13, 14.	Економіка вилову, виробництва, переробки та реалізації продукції аквакультури та марикультури. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва продукції марикультури. Механізація і автоматизація виробничих процесів в морському рибництві. Впровадження досягнень науки і передового досвіду при виробництві продукції марикультури. Розвиток ринку продукції морського рибництва.	6

15.	Економіка промислового рибальства. Шляхи підвищення економічної ефективності промислового рибальства. Механізація і автоматизація виробничих процесів в промисловому рибальстві. Впровадження досягнень науки і передового досвіду. Економічні перспективи промислового вилову риби.	2

Форми контролю

Контроль знань студентів при вивчені ними дисципліни “Економіка рибогосподарських підприємств” є багатоступеневим і комплексним. Побудова всієї системи контролю підпорядкована опануванню студентами основ бухгалтерського обліку в рибній галузі та умінню використовувати набуті знання на виробництві. Загальна схема системи контролю з дисципліни “Економіка рибогосподарських підприємств” (рис. 1) подана за рівнями та змістом.

Рис. 1. Загальна схема системи контролю знань студентів

Контрольні питання /тести/ проблемного характеру для контролю знань розроблені для кожної з тем лекційного матеріалу і практичних занять дисципліни “Економіка рибогосподарських підприємств”. Ці завдання подані окремо.

Специфіка системи поточного контролю та визначення рівня засвоєння знань і рейтингу з дисципліни полягає в тому, що після кожного практичного заняття практикується коротка /5-6 хвилин/ контрольна робота проблемного характеру.

Зміст індивідуальних контрольних робіт в кінці кожного заняття стосується усього пройденого матеріалу на лекціях та матеріалу, що визначений для самостійної роботи. Протягом семестру кожний студент має близько 7 контрольних робіт. Це дозволяє визначити рівень засвоєння знань, вести необхідну корекцію навчальної роботи і визначати рейтинг студентів з дисципліни за поточною успішністю.

На кожному з вищевказаних етапів контролю відбувається оцінювання знань студентів за традиційною чотирибалльною шкалою, проте виставлення цих оцінок проводиться за додатковою (внутрішньою) шкалою). Вона є більш гнучкою і дозволяє визначати рівень підготовки студентів за сумою набраних протягом підсумкового періоду балів (див. п. 10 НМК. Положення про модульно-рейтингову систему навчання

студентів та оцінювання їх знань. Укладачі В.П. Лисенко, В.А. Копілевич, О.В. Зазимко, В.Г. Тракай, О.С. Марченко, В.І. Рожко, С.О. Білан, НАУ, 2004. – 15 с.) – далі – Положення.

Відповідно до Положення, введеного в дію з 1 семестру 2004/2005 навчального року, при підсумковому оцінюванні знань, враховуються результати як одержані на заліку, так і в процесі поточного та проміжного контролю. На основі цього розраховується рейтинг студента із засвоєння дисципліни “Економіка рибогосподарських підприємств” (далі – рейтинг з дисципліни).

ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Згідно з рекомендаціями Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи (ECTS) і наказом МОН України від 20.10.2004 № 812 “Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу” здійснюють поточний і підсумковий контроль знань і умінь студентів.

Поточний контроль проводять під час виконання практичних занять, індивідуальних завдань, контроль за засвоєнням певного модуля (модульний контроль).

Підсумковий контроль – під час складання екзамену.

За виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню знань та умінь студентів з навчальної дисципліни (доповідь на науковій конференції, здобуття призового місця на олімпіадах, виготовлення макетів, підготовка наочних посібників тощо) рішенням кафедри студенту може надаватися до 100 % від загальної кількості умовних балів з навчальної дисципліни.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для екзамену
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Засоби діагностики успішності навчання використовують для підсумкової експертизи знань і базуються на технології стандартизованого тестового

контролю. Комплект базових тестових завдань з навчальної дисципліни “Економіка рибогосподарських підприємств” наведено нижче.

1. Вкажіть специфічні методи дослідження економіки рибогосподарських підприємств:

1. економіко-статистичний, балансовий, нормативний, монографічний;
2. економіко-статистичний, індукції, нормативний, монографічний;
3. розрахунково-конструктивний, балансовий, нормативний, монографічний;
4. економіко-статистичний, індукції, дедукції, монографічний;
5. економіко-математичний, експериментальний, нормативний, монографічний.

2. Сировиною в рибній галузі є:

1. вирощена ставова риба;
2. сіль, цукор, спеції;
3. морепродукти;
4. напівфабрикати власні і покупні.

3. Зазначте, що із переліченого охоплює процес планування освоєння і раціонального використання біоресурсів водного середовища:

1. прогнозування можливих обсягів вилову риби і нерибних об'єктів;
2. економічне прогнозування розвитку рибного господарства;
3. розрахунок показників фондовіддачі та фондомісткості;
4. розробка цільових комплексних програм розвитку рибного господарства;
5. розрахунок коефіцієнту змінності роботи обладнання.

4. Планування обсягів вилову і виробництва рибної продукції здійснюється з урахуванням:

1. впровадження комплексної механізації та автоматизації процесів вилову і виробництва рибної продукції;
2. вдосконалення традиційних і впровадження нових методів засобів лову;
3. коефіцієнту змінності роботи обладнання;
4. оснащення суден флоту рибного господарства високопродуктивним промисловим і технологічним обладнанням.

5. Трудовий потенціал підприємства характеризується показниками:

1. середньооблікова кількість працівників та середньооблікова кількість працівників за рік;
2. коефіцієнт вибудтя та коефіцієнт найму;
3. середньооблікова чисельність всього персоналу в еквіваленті повної зайнятості;
4. середньооблікова чисельність штатних працівників спискового складу.

6. Заробітна плата – це:

1. новостворена кожним робітником вартість у грошовій формі, що виділяється державою для їх особистого споживання;
2. сукупність матеріальних благ і послуг, отриманих із суспільних фондів споживання;
3. абсолютна сума грошових засобів, отриманих працівниками пропорційно до кількості і якості їхньої праці;
4. грошова винагорода, яку за трудовим договором власник виплачує працівникові за виконану ним роботу.

7. Перелічіть складові основної заробітної плати:

1. оплата операцій і робіт по тарифним ставкам;

2. заробітна плата працівників транспорту, які обслуговують основне виробництво;
3. виплати за вислугу років;
4. оплата операцій і робіт за посадовими окладами.

8. В додаткову заробітну плату включають передбачені законодавством про працю або колективними договорами виплати:

1. за навчання учнів за роботу у наднормативний час;
2. за знання і використання в роботі іноземних мов;
3. оплата операцій і робіт по посадовим окладам;
4. оплата операцій і робіт по тарифним ставкам;
5. безкоштовне харчування на суднах.

9. Зазначте форми прожиткового мінімуму:

1. верхня;
2. фізіологічна;
3. мінімальна;
4. нижня;
5. соціальна.

10. Продуктивність праці характеризується:

1. обсягом випущеної продукції;
2. обсягом випущеної за одиницю часу продукції в розрахунку на одного працюючого;
3. обсягом реалізованої продукції в розрахунку на одного працюючого;
4. кількістю продукції, що має бути виготовлена за одиницю часу.

11. Норма часу – це:

1. кількість продукції, що має бути виготовлена за одиницю часу;
2. оптимальна кількість обладнання, закріплена за робітником;
3. чисельність робітників, що обслуговують певне робоче місце;
4. кількість продукції, що має бути виготовлена на одного працюючого;
5. максимально допустимі витрати часу на операцію.

12. Зазначте, яких пропорцій необхідно дотримуватися при плануванні зростання продуктивності праці й середньої заробітної плати:

1. темпи зростання середньої заробітної плати мають випереджати темпи зростання продуктивності праці;
2. темпи зростання обох чинників мають бути однаковими;
3. темпи зростання продуктивності праці мають випереджати темпи зростання середньої заробітної плати.

13. Чисельність працівників на підприємстві на початок року складала 47 чол.

Чисельність вибулих працівників протягом року дорівнює 5 чол.

Визначити показник динаміки робочої сили – коефіцієнт вибудуття:

1. 0,1;
2. 0,2;
3. 0,3;
4. 0,4.

14. Вкажіть, які з наведених ознак мають безпосереднє відношення до матеріально-технічної бази рибного господарства:

1. основні та оборотні фонди;
2. природно-кліматичні умови та сезонність виробництва;
3. ремонтні (різновікові групи) стада риб;
4. продуктивність праці;
5. племінні риби (породи, лінії, типи);
6. нерибні об'єкти культивування (мідії, раки, водорості).

Основна і додаткова література (Модуль №1 та №2)

Основна література

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Гринжевський М.В. Інтенсифікація виробництва продукції аквакультури у внутрішніх водоймах України. К. : Світ, 2000. – 188 с.
3. Харів П.С. Економіка підприємства. – К. : Знання, 2006. – 301 с.
4. Економіка сільського господарства. / П.П. Руснак, В.В. Жебка, М.М. Рудий, А.А. Чалий; За ред. П.П. Руснака. – К. : Урожай, 1998. – 320 с.
5. Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Сучасна економіка. – Навч. посіб. – К. : Вища школа, 2005. – 325 с.
6. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств. Затверджено наказом Міністерства аграрної політики України 18.05.2001 № 132.

Додаткова література

1. Довідник з технології та менеджменту в тваринництві / За ред. проф. Ю.Д. Рубана. – Харків: Еспада, 2002. – 572 с.
2. Малік М.Й, Зіновчук В.В. Основи аграрного підприємництва. – К, 2001.
3. Основи економічної теорії: Підручник / За ред. проф. С.В. Мочерного. – Тернопіль: Тарнекс, 1993. – 688 с.
4. Стан та перспективи розвитку матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва / За ред. Я.К. Білоусько, М.І. Герун та ін. – IAE УААН, 2003. – 48 с.
5. Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва (посібник у питаннях і відповідях) / За ред. П.Т. Саблука. – К. : IAE, 1999. – 532 с.
6. Касл Э., Бекнер М., Нельсон А. Эффективное фермерское хозяйство: Пер. с англ. – М. : Агропромиздат, 1992. – 495 с.
7. Саблук П.Т. Аграрна економіка і політика в Україні: підсумки минулого і погляд в майбутнє. – К. : IAE УААН, 2001. – Т. 1. 430 с.; Т. 2. 481 с.; Т. 3. 485 с.

Основна і додаткова література (Модуль №3 та №4)

Основна література

1. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник/ За ред. проф. М.Ф. Огійчука. – К. : Аграрна освіта, 2001. – 605 с.
2. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – К. : КНЕУ, 2001. – 334 с.
3. Вдовенко Н.М. Основи формування та обліку фінансових результатів діяльності ставових господарств у перехідній економіці України: Навч. посібник. – К.: Леся, 2003. – 284 с.
4. Гарасим П.М., Кізима А.Я., Забчук В.Д. та ін. Фінансовий облік та звітність на підприємствах різних галузей / За ред. П.Я. Хомина.–Тернопіль: Астон, 2000.– 288 с.
5. Теорія бухгалтерського обліку: Навч.посіб./ О.І.Васюта-Беркут, Г.Ф.Шепітко, Н.О.Ромашевська; За заг.ред.В.Б.Захожая. – 3 – тє вид., стереотип. – К. : МАУП, 2004. – 176 с.

Додаткова література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 “Біологічні активи”, затверджено наказом Мінфіну України від 18.11.2005 № 790 і зареєстровано в Мін’юсті України від 5.12.2005 за № 1456/11736 (із змінами та доповненнями внесеними згідно з наказом Мінфіну України від 11.12.2006 № 1176).
2. Бутинець Ф.Ф., Малюга Н.М. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність. – Житомир: Рута, 2001. – 512 с.
3. Бухгалтерський облік в Україні (за національними положеннями): Навчально-практичний посібник / За ред. П.В. Мельника. – Ірпінь: Академія ДПС України. – 2002, – 392 с.
4. Вдовенко Н.М. Бухгалтерський облік у рибництві: особливості формування облікової політики. – 327 с.
5. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: 2001: Навч. посібник / За ред. М.В. Кужельного. – 6-те вид. – К. : А.С.К., 2001. – 272 с.
6. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підручник. – К. : А.С.К., 2001. – 784 с.
7. Трохименко Л.М. Бухгалтерський облік: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. : У 4-х ч. – К. : КНЕУ, 2002. – 344 с.